

بررسی عوامل موثر بر رکود شهرک گلخانه ای قصر شیرین (مطالعه موردی)

حشمت کوثری^۱

کارشناس ارشد اقتصاد کشاورزی

چکیده

کشت های گلخانه ای با توجه به فراهم نمودن شرایط مصنوعی تولید اهمیت ویژه ای در پیشبرد فرآیند توسعه کشاورزی دارند. بدیهی است برنامه ریزی مناسب در جهت توسعه این نظام تولیدی با توجه به شرایط ویژه آن، نیازمند شناخت متغیرها و محدودیت های است که بازدارنده توسعه این کشت می باشد. این تحقیق با هدف شناسایی موانع موجود در فرایند توسعه و رونق شهرک گلخانه ای قصر شیرین انجام گرفته است. جامعه آماری گلخانه داران شهرک بوده و ابزار گردآوری داده ها، پرسشنامه های بود که مطابق با اهداف تحقیق تهیه شد. نتایج عمده تحقیق نشان داد که عواملی مانند ریسک تولید، گرانی نهاده ها و سوخت، عدم ثبات بازار و عدم حمایت مناسب دولت، کمبود نقدینگی و عدم استفاده از فناوری صنایع تبدیلی یا بسته بندی مناسب جهت عرضه به بازار بیشترین سهم را در رکود صنعت مذکور دارند.

کلمات کلیدی: کشاورزی، کشت گلخانه ای، عوامل بازدارنده، قصر شیرین

^۱ kosari.heshmat@gmail.com

مقدمه

رشد جمعیت و افزایش مصرف سرانه که با سطح درآمد و زندگی افراد جامعه همبستگی زیادی دارد، دو مسأله مهم در تأمین نیازهای غذایی افراد، جوامع در حال پیشرفت از جمله ایران است و در این میان نقش بهره‌گیری موثر و بهینه از منابع محدود آب و خاک و استفاده از نیروی انسانی موجود در کشور از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. تلاش موفقیت‌آمیز در جهت رشد درآمد ناخالص ملی و رسیدن به خودکفایی در تولید نیازهای غذایی رو به رشد کشور، همانند هر فعالیت دیگری نیاز به آگاهی عمیق از فرآیندهای عملی و اقتصادی و بکارگیری آخرین دانش و فناوری روز دنیا دارد در این راستا تکنولوژی تولید محصولات گلخانه‌ای منجر به افزایش چشمگیر راندمان بهره‌مندی از منابع محدود آبی و خاکی شده و ایران به دلیل شرایط خاص آب و هوایی و محدودیت‌های منابع آبی از جمله کشور‌های است که نیاز به تجدید نظر اساسی در ساختار نظام کشت داشته و در این راستا توسعه کشت گلخانه‌ای می‌تواند به عنوان یک راهکار مناسب مطرح باشد که هم اکنون مورد توجه قرار گرفته است.

گلخانه یا Green house به فضای محدودی اطلاق می‌شود که قابلیت کنترل شرایط محیطی مناسب را برای رشد گیاهان از نواحی مختلف در طی فصول مختلف یک سال داشته باشد. طبق این تعریف از جمله عملکرد گلخانه، فراهم کردن شرایط محیطی لازم و مورد نیاز محصولی معین است. صنعت گلخانه‌داری محصول علوم و فناوری‌های جدید است که از تلفیق یافته‌های علوم مختلف از جمله مکانیک، الکترونیک، علوم زراعی و باغی، مهندسی آب و خاک، شیمی و... به وجود آمده است (۱،۳).

شهرک گلخانه‌ای مجموعه‌ای از گلخانه‌ها هستند که در یک فضای مشترک متمرکز می‌باشند. این شهرک‌ها دارای مزایا و معایبی هستند که از جمله مزایای شهرک‌های گلخانه‌ای عبارتند از: ۱- کشت یکپارچه و هماهنگ و جلوگیری از خرد شدن مجدد اراضی، کاهش هزینه‌های تولید، بالا بردن تولید و در نتیجه افزایش درآمد کشاورزان. ۲- استفاده‌ی مشترک از ماشین‌آلات و تسهیل در ارائه خدمات با توجه به افزایش سطح مکانیزاسیون در نتیجه صرفه‌جویی در منابع مالی. ۳- ایجاد صنایع تبدیلی و جلوگیری از گسترش مهاجرت، تشویق کشاورزان به مشارکت در کارهای دسته‌جمعی و اما معایب شهرک‌های گلخانه‌ای آن است که به علت جمع شدن گلخانه‌ها دارای اثرات زیست محیطی می‌باشند و باعث آلودگی محیط زیست می‌گردند.

کشت گلخانه‌ای دارای مزایای متعددی می‌باشند که مهمترین آنها عبارتند از: ۱- امکان تولید مستمر محصول در تمام طول سال بدون تأثیر محدودیت‌های موجود بخصوص در مناطق سرد (تولید بیش از یک یا چند نوع محصول در سال) (۳، ۲-). استفاده از تکنیک‌های جدید و بهره‌گیری صحیح و افزایش بهره‌وری از امکانات محدود آب (به دلیل استفاده از سیستم آبیاری تحت فشار بخصوص آبیاری قطره‌ای راندمان بالای ۹۰ درصد) و خاک (به دلیل بهره‌گیری بهینه از فضا به جای سطح، بخصوص در قطعات و اراضی کوچک غیر اقتصادی) (۳، ۳-). کاهش خسارت و تأمین تولید با توجه به امکان کنترل عوامل سوء محیطی در یک محیط بسته (امکان کنترل عوامل نامساعد جوی، بیماری‌ها و آفات در محیط گلخانه نسبت به فضای آزاد آسان‌تر است). ۴- افزایش بازدهی و عملکرد محصول (میزان تولید محصولات کشاورزی به روش گلخانه‌ای در مقایسه با روش معمولی ۱۰ برابر است) ۵- بالا بودن کیفیت محصولات گلخانه‌ای و در نتیجه قیمت بهتر و امکان بهتر

صادرات محصول به خارج از کشور. ۶- استفاده بهینه (در حد نیاز) از کود و سموم شیمیایی. ۷- ایجاد اشتغال مفید و مولد در جامعه و جذب نیروهای کار کشور بخصوص دانش آموخته گان کشاورزی ۸- استفاده بهینه از انرژی خورشیدی، باد و دما. ۹- استفاده بهینه از بقایای گیاهان تولیدشده در گلخانه. ۱۰- درآمد بالا در سطح کم زمین ۱۱- استفاده از اوقات فراغت کشاورزان در فصل‌های پاییز و زمستان. ۱۲- استفاده از اراضی غیر قابل کشت. ۱۳- تولید محصولاتی که در منطقه قابل کشت نیست. ۱۴- امکان بازاریابی مناسب و تنظیم برنامه کشت مطابق نیاز بازار و اما معایبی هم در این راه موجود است از جمله: هزینه زیاد تاسیسات اولیه و هم چنین هزینه های متغیر بهره برداری و نگهداری - نیاز به مراقبت دائمی ، که در کشت گلخانه‌ای حتی لحظه‌ای غفلت می‌تواند خسارت جبران ناپذیری وارد کند. و اما اهداف کشت گلخانه‌ای عبارتست از تولید محصول در محلی که در آن محصول تولید نمی‌شود و تولید در زمانی که کشت محصول در هوای آزاد غیر ممکن است می‌باشد.

پیشینه کشت های گلخانه ای به سالهای ۱۶۰۰ میلادی برمی گردد در سال ۱۳۵۲ برای اولین بار تفکر کاشت گلخانه ای آن هم با انگیزه تولید گیاهان زینتی به ایران وارد شد، مساحت گلخانه های استان کرمانشاه ۳۷ هکتار است، هفت درصد گلخانه های کشور در استان قرار دارند، استان کرمانشاه در این زمینه رتبه چهاردهم کشور را دارد ، ۳۵ درصد از این مساحت (۱۳ هکتار) در شهرستان قصر شیرین قرار دارد که در واقع بیشترین میزان در استان است این شهرستان در غرب استان کرمانشاه با ۲۵ هزار نفر جمعیت دارای ۲۹ هزار و ۱۸۸ هکتار اراضی کشاورزی است دارد که سه هزار و ۴۰۰ هکتار آن را باغات و گلخانه ها تشکیل می دهد. شهرک گلخانه ای شهید دکامی زاده قصر شیرین با ۶۵ هکتار اولین شهرک گلخانه ای با ۳۳ واحد در استان کرمانشاه است که در سال ۸۰ احداث و در سال ۸۱ به بهره برداری رسید محصولاتی که در شهرک گلخانه ای و گلخانه های شهرستان کشت می شوند شامل توت فرنگی، گوجه فرنگی، خیار و آلوئه ورا است. سال گذشته ۲۰ واحد گلخانه ای در این شهرستان فعال بود ولی امسال تعداد گلخانه های فعال ۱۰ واحد با ۲/۵ هکتار مساحت کمتر شده است. و اینکه از مجموع ۱۰ واحد گلخانه فعال این شهرستان هشت واحد به کشت خیار و گوجه و دو واحد به کشت توت فرنگی اختصاص دارد. در این میان آن چه که ایجاد نگرانی می کند مشکلات ریز و درشت موجود بر سر راه کشاورزان است که موجب شد تا فعالان این عرصه رغبت چندانی به کشت گلخانه ای نداشته باشند. این پژوهش با هدف اصلی یافتن مولفه های بازدارنده در توسعه واحدهای گلخانه ای این شهرستان به اجرا درآمد.

پیشینه تحقیق

برزگر واله یاری (۱۳۸۴) در ارزیابی گلخانه های استان چهار محال بختیاری ونحوه مدیریت آنها به بررسی موقعیت جغرافیایی، نوع فعالیت ونحوه مدیریت گلخانه پرداختند نتایج نشان داد ۹۳/۴۲ درصد گلخانه های استان به کشت سبزی و صیفی اختصاص دارد. ساخت گلخانه ها به صورت به هم پیوسته وهم چنین مدیریت سیستم گرمایی گلخانه ها به جز یک مورد از نمونه ها بقیه از سیستم هوای گرم برای تامین گرمای گلخانه استفاده میکنند. و ۱۰۰ درصد سیستم کشت آنها به صورت خاکی، ۹۹/۰۵ درصد سیستم آبیاری تحت فشار، ۹۹/۶۶ کنترل علف های هرز به صورت دستی وهم چنین نقش تحصیلات رادر میزان موفقیت گلخانه داران مثبت ارزیابی کرده اند.

مراد نژادی وهمکاران (۱۳۸۶) در تحلیل موانع توسعه کار آفرینی در واحدهای تولیدی در ایران عوامل سیاست گذاری، اقتصادی، پشتیبانی، آموزشی، زیرساختی و فرهنگی راعدمه ترین موانع توسعه کار آفرینی در ایران می دانند که در

مجموع ۸۳ درصد واریانس را تبیین کرده اند.

مهرابی بشرآبادی (۱۳۸۷) در بررسی اقتصادی تولید محصولات گلخانه ای در استان کرمان در مقایسه سبزی و صیفی گلخانه ای با فضای باز نشان می دهد که تولید در گلخانه دارای اشتغالزایی بیشتر، عملکرد بهتر، استفاده بهتر از منابع تولید و قیمت فروش بهتر است اما دارای بازده اقتصادی کمتر، هزینه تولید بیشتر، باقی مانده سموم بیشتر و نیازهای سرمایه ای زیادتری در مقایسه با فضای باز است.

غنچی و همکاران (۱۳۸۹) در تحقیقی تحت عنوان تحلیل مولفه های بازدارنده در توسعه واحدهای گلخانه ای (مطالعه موردی شهرستان ورامین) به این نتیجه رسیدند که عوامل اقتصادی، فنی و تکنولوژی، فردی - حرفه ای وزیر ساختی - حمایتی دولت مهم ترین عوامل بازدارنده در توسعه واحدهای گلخانه ای بوده اند که در مجموع ۸۷/۷۴ درصد واریانس را تبیین نموده اند.

نتایج حاصل از کار رحمانی و همکاران (۱۳۹۱) نشان داد که سن، رشته تحصیلی و سابقه کار گلخانه داران می تواند تفاوت معنی داری در سطح مدیریت بهینه ایجاد نماید. هم چنین بین دانش مهارتی گلخانه داران و نگرش آنها نسبت به کشاورزی پایدار با مدیریت بهینه رابطه معنی دار آماری به دست آمد. در ضمن سطح تحصیلات نتوانسته است در مدیریت بهینه گلخانه های صیفی تاثیر گذار باشد.

مواد و روش ها

پژوهش حاضر با هدف تحلیل عوامل موثر بر رکود شهرک گلخانه ای قصر شیرین انجام گرفته است. این تحقیق از لحاظ هدف کاربردی و از نظر گردآوری داده از نوع میدانی است. جامعه آماری تحقیق حاضر گلخانه داران شهرک گلخانه ای قصر شیرین است. وسیله جمع آوری اطلاعات مورد نیاز تحقیق پرسشنامه بود. گویه های سنجنده متغیرهای مستقل تحقیق در یک مجموعه منظم از عبارات، دارای ترتیب خاص و وزن های مساوی در مقیاس لیکرت از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم در دامنه صفر تا پنج تدوین شد. جهت تکمیل هر پرسشنامه جهت اطمینان از رفع ابهامات گلخانه داران از روش مصاحبه استفاده شد. اعتبار پرسشنامه توسط پانل متخصصان مربوطه مورد تایید قرار گرفت و از لحاظ قابلیت اعتماد از روش آلفای کرونباخ استفاده گردید که مقدار آن برابر ۰/۸۴/۰ گردید که حاکی از پایایی مناسب ابزار تحقیق بود. جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات از نرم افزار spss و روش توصیفی داده ها و تحلیل عاملی استفاده شد. آنچه که در اینجا لازم است ذکر گردد این است که با توجه به اینکه تعداد ۱۰ عدد از گلخانه ها فعال بودند و بقیه مالکینی بودند که کار را رها کرده بودند که شناسایی و ارتباط با آن ها کار مشکلی بود و یا اینکه حاضر به جوابگویی نبودند در مجموع تعداد ۲۰ پرسشنامه توزیع شده در بین فعالان و مالکان شناسایی شده تعداد ۱۴ عدد از آنها برگشت و قابل استفاده بود که معیار سنجش قرار گرفت.

بحث و نتیجه گیری

ویژگی های توصیفی جامعه مورد مطالعه

نتایج حاصل از این بررسی حاکی از آن است که همه پاسخگویان مرد بوده و میانگین سنی آن ها ۴۰/۲۱ سال می باشد که بیشترین فراوانی مربوط به رده (۳۱-۴۰) با ۴۲/۹ درصد می باشد (جدول ۱).

جدول ۱: توزیع فراوانی گلخانه داران برحسب سن

شماره	گروه سنی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی تجمعی
۱	۲۰-۳۰	۲	۱۴/۳	۱۴/۳
۲	۳۱-۴۰	۶	۴۲/۹	۵۷/۲
۳	۴۱-۵۰	۴	۲۸/۶	۸۵/۷
۴	۵۱-۶۰	۲	۱۴/۳	۱۰۰

توزیع فراوانی گلخانه داران مورد مطالعه برحسب سطح تحصیلات در جدول شماره دو آمده است با توجه به اطلاعات کسب شده پاسخگویان دارای سطح تحصیلات دیپلم و بالاتر از بیشترین فراوانی (۴۲/۹) درصد برخوردار بودند (جدول ۲).

جدول ۲: توزیع فراوانی گلخانه داران برحسب تحصیلات

شماره	سطح تحصیلات	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی تجمعی
۱	زیردیپلم	۴	۲۸/۶	۲۸/۶
۲	دیپلم و بالاتر	۶	۴۲/۹	۷۱/۴
۳	لیسانس و بالاتر	۴	۲۸/۶	۱۰۰

از نظر نوع مالکیت گلخانه ها، نتایج حاکی از آن بود که ۳۵/۷ درصد از آن ها بصورت سهم بری، ۲۸/۶ درصد بصورت اجاره ای و ۳۵/۷ درصد باقی مانده نیز مالک بودند (جدول ۳).

جدول ۳: توزیع فراوانی گلخانه داران برحسب نوع مالکیت

شماره	نوع مالکیت	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی تجمعی
۱	سهم بری	۵	۳۵/۷	۳۵/۷
۲	اجاره ای	۴	۲۸/۶	۶۴/۳
۳	مالک	۵	۳۵/۷	۱۰۰

تحلیل عاملی

برای تعیین تعداد عوامل براساس ملاک کیسر^۱ عمل شده است در جدول شماره چهار تعداد عوامل استخراج شده همراه با مقدار ویژه هر یک از آن ها، درصد واریانس هر یک از عوامل و درصد تجمعی واریانس آمده است. مقدار ویژه بیانگر سهم هر عامل از کل واریانس متغیرهای باشد و هر چه مقدار آن بزرگتر باشد نشان دهنده اهمیت و تاثیر بیشتر آن عامل است. عامل اول بیشترین سهم (۳۳/۴۳۹) و عامل چهارم کمترین سهم (۹/۴۲۶) را در تبیین واریانس کل متغیرها داشته اند و در مجموع چهار عامل مذکور توانسته اند (۸۹/۲۴۷) از کل واریانس عوامل رکود شهرک گلخانه ای را تبیین نمایند که نشان از درصد بالای واریانس تبیین شده توسط این عوامل می باشد.

^۱kaiser

جدول ۳: تعداد عوامل استخراج شده با مقدار ویژه، درصد مقدار ویژه و درصد تجمعی

عامل	مقدار ویژه	درصد مقدار ویژه	درصد تجمعی
عامل اول	۷/۶۹۱	۳۳/۴۳۹	۳۳/۴۳۹
عامل دوم	۵/۶۸۱	۲۴/۷	۵۸/۱۳۹
عامل سوم	۴/۹۸۷	۲۱/۶۸۲	۷۹/۸۲۱
عامل چهارم	۲/۱۶۸	۹/۴۲۶	۸۹/۲۴۷

در پژوهش حاضر برای چرخش عامل ها از روش واریماکس استفاده شده است. بعد از مرحله چرخش، متغیرهای که مربوط به هر عامل هستند به صورت ستونی مشخص می گردند. نتایج چرخش عامل ها در جدول ۵ آمده است. پس از پردازش داده ها که بیانگر عوامل موثر بر رکود شهرک گلخانه ای بودند، نسبت به نام گذاری عوامل بدست آمده از تحلیل عاملی اقدام شد. در جدول شماره ۵ هر یک از عوامل و متغیرهای مربوط به آن عوامل همراه با عاملی و گویه های پوشاننده آن ها ارائه شده است.

در این میان با توجه به میانگین بدست آمده حاصل از پاسخ گلخانه داران مورد مطالعه آنچه آشکار بود عواملی هم چون گرانی نهاده ها، سوخت و کمبود سرمایه و نقدینگی بامیانگین ۴/۹۲۸- ریسک بالای تولید و کمبود اعتبارات و حمایت های مناسب دولت بامیانگین ۴/۸۵۷- عدم دسترسی و نامناسب بودن بازار تامین نهاده و عدم وجود صنایع تبدیلی و تکمیلی بامیانگین ۴/۷۱۴ و افزایش نرخ هزینه تولید در مقایسه با قیمت فروش بامیانگین ۴/۵ دارای بیشترین اولویت از نظر آنها داشتند، نتایج حاصل در جدول ۶ آمده است (این مقیاس برحسب طیف ۵ سطحی لیکرت انجام گرفته است).

جدول ۵: نتایج حاصل از چرچس شامل هایه روش وارعا نس

یارهای	مطلب	نام شامل
۰/۹۰۰	رسکک بالایی تولید	اقتصادی
۰/۹۰۳	گرتی نهاده ها وسوخت	
۰/۹۰۳	کمبود سرمایه ونقدینگی	
۰/۸۵۳	هزته های نگهداری وبهره برداری	
۰/۸۲۶	دستمزد کارگری در منطقه احداث	
۰/۷۳۴	افزایش نرخ هزته تولید در مقایسه باقیمت فروش	
۰/۷۸۴	هدم وجود قیمت مناسب نهاده ها	
۰/۹۳۸	هدم وجود سیستم بسته بندی وصنایع تبدیلی ونکمیلی	حمایی ویشیلی
۰/۵۷۹	تقدان گاز شهری وقطعی برقی	
۰/۹۳۷	کمبود اختیارات وحمایت های مناسب دولت	
۰/۸۲۴	نابین حداقل امکانات رقاهی برای شاطلین	
۰/۶۹۹	نابین سوخت کتقی وبدون دقدقه	
۰/۵۷۴	کمبود ابزار وماشین آلات	
۰/۵۱۳	هدم همکاری مناسب بانک های متصدی	
۰/۸۲۰	هدم وجود سیستم یازاریلی ویشیالی	تقایص بازار
۰/۸۲۶	نامناسب بودن بازار نابین نهاده ها ودسترسی به آن ها	
۰/۸۸۷	هدم ثبات قیمت وبازار محصولات	
۰/۷۱۹	مدیریت فروش وقیمت گذاری وحاکمیت دلالتی	
۰/۵۳۹	رابطه مداری در توزیع نهاده ها واهتیارات	
۰/۵۳۷	سابقه تعالیت کشاورزی	آموزش ونجربه کاری
۰/۸۳۷	سابقه تعالیت گلخانه داری	
۰/۵۳۷	هدم وجود نیروی کار ماهر وآموزش دیده	
۰/۶۳۲	تقدان اطلاعات کتقی از بازار	

جدول ۶: چنداولویت اول رکودشهرک گلخانه ای از نظر گلخانه داران مورد مطالعه باتوجه به میانگین بدست آمده

شماره	متغیر	میانگین	واریانس
۱	کمبود سرمایه و نقدینگی	۴/۹۲۸	۰/۰۷۱
۲	گراتی نهاده ها و سوخت	۴/۹۲۸	۰/۰۷۱
۳	ریسک بالای تولید	۴/۸۵۷	۰/۱۳۲
۴	کمبود اعتبارات و حمایت های مناسب دولت	۴/۸۵۷	۰/۲۸۶
۵	عدم وجود سیستم بسته بندی و صنایع تبدیلی و تکمیلی	۴/۷۱۴	۰/۲۲۰
۶	عدم دسترسی و هم چنین نامناسب بودن بازار تامین نهاده ها	۴/۷۱۴	۰/۲۷۴
۷	افزایش نرخ هزینه تولید در مقایسه قیمت فروش	۴/۵۰۰	۰/۴۳۳

معیاس میانگین بر حسب طبق ۵ سطحی لیخرت

:

اتوجه به نتایج حاصل از تحلیل عاملی می توان گفت که عوامل اقتصادی، حمایتی و پشتیبانی از موانع اساسی در رکود و عدم رونق شهرک مذکور می باشد که در پژوهش های مراد نژادی و همکاران (۱۳۸۶) و غنچی و همکاران (۱۳۸۹) نیز مورد تایید قرار گرفته بودند. باتوجه به سرمایه بری راه اندازی و هزینه بری نگهداری و بهره برداری این واحدها لازم است تناسب به حمایت های مناسب مثل حمایت بانکها و موسسات مالی بادر نظر گرفتن وام های بانرخ بهره پایین و اقساط دراز مدت باعث افزایش سرمایه و نقدینگی در این واحدها شود و یا با فراهم آوردن دسترسی به نهاده های مورد نیاز با قیمت مناسب از هزینه و دغدغه آنها کاست و هم چنین با ایجاد امکانات زیرساختی، صنایع تبدیلی و تکمیلی، ایجاد امکانات رفاهی در منطقه، آموزش و آشناساختن افراد به مسایل صنعت گلخانه، شفافیت بازار و از میان برداشتن دلالی و رابطه مداری، مشخص کردن بازار فروش، تعیین زمان های مختلف سال از نظر میزان فروش محصول تولیدی، زمان خلاء و نیاز شدید بازار، تعیین نوع و ویژگی محصول مورد نیاز که مورد پسند مصرف کننده همان منطقه باشد (مثلا تولید گوجه فرنگی ریز یا درشت، تشکیل اتحادیه های تعاونی گلخانه داران به منظور هماهنگی و دستیابی به آخرین تحولات و پیشرفت های این نوع کشت، مطالعه وضع گلخانه های خارجی و ایجاد مراکز آموزش و تحقیقات در زمینه توسعه کشت گلخانه ای باعث رونق در این واحدها گشت. یک فارغ التحصیل رشته کشاورزی، یک باغدار، یک کشاورز، برای کار در این عرصه به سرمایه و البته امید نیاز دارد آیا پرداخت بودجه و حمایت از این افراد بهتر از واردات محصولات کشاورزی با دلار گران قیمت نیست؟ اینجاست که ضرورت حمایت مستقیم و حتی کمک های بلاعوض دولت را در این امر لازم می دارد.

منابع

- ۱- برزگر، الله یاری، ج. (۱۳۸۴). «ارزیابی گلخانه های استان چهارمحال بختیاری». خلاصه مقالات اولین کنگره بررسی مسائل و مشکلات کشت گلخانه ای اصفهان سازمان مدیریت برنامه ریزی. صفحات ۳۴ تا ۳۹.
- ۲- بهنیا، ارونندی، س. (۱۳۸۴). «بررسی مسایل و مشکلات گلخانه های موجود در استان خوزستان». خلاصه مقالات اولین کنگره بررسی مسائل و مشکلات کشت های گلخانه ای اصفهان. سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان اصفهان. صفحات ۵۰ تا ۵۹.
- ۳- رحمانی، ح. نورکی، ف. برادران، م. (۱۳۹۱). «ارزیابی عوامل موثر بر مدیریت بهینه گلخانه های صیفی استان خوزستان». مجله علوم و فنون کشت های گلخانه ای، سال سوم، شماره ۱۰، صفحات ۸۹ تا ۱۰۰.

- ۴- شریفی، ا. رضایی، ر. برومند، ن. (۱۳۹۰) «بررسی عوامل موثر بر پایداری نظام کشت گلخانه ای در منطقه جیرفت و کرمان». مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، دوره ۲-۴۲، شماره ۱، صفحات ۱۴۳ تا ۱۵۲
- ۵- صبوری، م. ص. مینایی، ا. ح. (۱۳۸۸) «طبقه بندی نیازهای آموزشی گلخانه داران شهرستان گرمسار از دیدگاه گلخانه داران و کارشناسان کشاورزی»، مجله پژوهش های ترویج و آموزش کشاورزی، سال دوم، شماره ۳، صفحات ۳۳ تا ۴۸
- ۶- غنچی، م. خوشنودی، فر. ز. ایروانی، ه. (۱۳۸۹) «تحلیل مولفه های بازدارنده در توسعه واحدهای گلخانه ای (مطالعه موردی شهرستان ورامین)»، مجله پژوهش های ترویج و آموزش کشاورزی، سال سوم، شماره ۳، صفحات ۸۳ تا ۹۳
- ۷- مراد نژادی، ه. ایروانی، ه. شعبانعلی، فمی، ح. حسینی، س. م. و کافی، م. (۱۳۸۶) «تحلیل موانع توسعه کارآفرینی در واحدهای تولیدی گلخانه ای در ایران». مجله علوم کشاورزی ایران، دوره ۲-۳۸، شماره ۲، صفحات ۱۷۵ تا ۱۸۴
- ۸- مهرابی بشرآبادی، ح. (۱۳۸۷) «بررسی اقتصادی تولید محصولات گلخانه ای در استان کرمان»، مجله علوم و فنون کشاورزی و منابع طبیعی، سال دوازدهم، شماره ۴۴، صفحات ۳۷۳ تا ۳۸۶